

Udskrift af Arbejdsrettens dom af 3. juni 2016

I sag nr.: AR2015.0571

Lærernes Centralorganisation

(advokat Peter Breum)

mod

KL (Kommunernes Landsforening)

(advokat Jørgen Vinding)

Dommere: Svend Askær, Mariane Dissing, Carl Erik Johansen, Tina Reissmann, Oliver Talevski (retsformand), Martin Teilmann og Bo Vistisen

Tvisten

Sagen angår, om KL (Kommunernes Landsforening) har brudt § 2, stk. 1, i hovedaftalen mellem KL og Lærernes Centralorganisation (LC). Efter denne bestemmelse er hovedaftalens parter enige om at fremme et godt samarbejde og virke for rolige og stabile arbejdsforhold på tjenestestederne.

Det er LC's opfattelse, at KL har brudt den nævnte bestemmelse i hovedaftalen dels ved ikke at stå ved indholdet af den aftale, som parterne indgik i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2015, dels ved til landets kommuner at give en udmelding, der var illoyal over for aftalen. KL har bestridt dette.

Påstande

Klager, Lærernes Centralorganisation (LC), har nedlagt påstand om, at KL skal anerkende, at der er sket brud på parternes hovedaftale § 2.

LC har endvidere nedlagt påstand om, at KL skal betale en bod til LC.

Indklagede, KL (Kommunernes Landsforening), har påstået frifindelse.

Sagsfremstilling

Hovedaftalen

Af § 2, stk. 1, i parternes hovedaftale fra 2006 fremgår:

”§ 2. Samarbejde og organisationsfrihed

Stk. 1

Hovedaftalens parter er enige om at fremme et godt samarbejde og virke for rolige og stabile arbejdsforhold på tjenestestederne.”

Loven fra 2013 om forlængelse og fornyelse af kollektive overenskomster mv.

§§ 1 og 2 i lov nr. 409 af 26. april 2013 om forlængelse og fornyelse af kollektive overenskomster og aftaler for visse grupper af ansatte på det offentlige område har følgende ordlyd:

”§ 1. De overenskomster og aftaler, der er nævnt i bilag 1, afsnit A, og som er opsagt til den 1. april 2013, henholdsvis den 1. august 2013, uden at der inden lovens ikrafttræden er indgået ny overenskomst eller aftale, forlænges til den 31. marts 2015 med de ændringer og på de vilkår, der fremgår af bilag 2-4.

§ 2. De overenskomster og aftaler, der er nævnt i bilag 1, afsnit B, og som er opsagt til den 1. april 2013, henholdsvis den 1. august 2013, uden at der inden lovens ikrafttræden er indgået ny overenskomst eller aftale, fornyes til den 31. marts 2015 med de ændringer og på de vilkår, der fremgår af bilag 2-4.”

Loven trådte i kraft den 27. april 2013, jf. § 6, stk. 1. Forlængelse af overenskomster og aftaler, jf. § 1, havde virkning fra den 1. april 2013, mens fornyelse af overenskomster og aftaler, jf. § 2, havde virkning fra lovens ikrafttræden.

I bilag 1 til loven er der en oversigt over overenskomster og aftaler, der forlænges eller fornyes. Bilag 1, afsnit B, angår overenskomster og aftaler, der fornyes, og under det kommunale område er nævnt bl.a. overenskomst med tilhørende protokoller og bilag af 7. juli 2011 mellem KL og LC om lærere m.fl. i folkeskolen og specialundervisning for voksne (nr. 22), aftale med tilhørende protokollater og bilag af 3. august 2011 mellem KL og LC om arbejdstid for lærere i folkeskolen (nr. 31) og aftale med tilhørende bilag af 3. august 2011

mellem KL og LC om arbejdstid m.v. for lærere i folkeskolen og ved specialundervisning for voksne 2005 (nr. 32).

Bilag 2 til loven indeholder ændringer i overenskomster og aftaler på det kommunale område, og i underbilag 2.1 hedder det bl.a.:

”Arbejdstidsregler for undervisningsområdet i kommunerne

§ 1. Hvem er omfattet af reglerne?

Reglerne omfatter lærere og børnehaveklasseledere m.fl. i folkeskolen, ved voksenspecialundervisning, i ungdomsskolens heltidsundervisning og på sprogcentre, i det omfang det fremgår af den enkelte overenskomst/aftale.

§ 2. Lokalaftaler

Reglerne kan fraviges eller suppleres ved lokal aftale inden for rammeaftalen om decentrale arbejdstidsaftaler (04.82).

§ 3. Arbejdstid

Ved fuldtidsbeskæftigelse udgør den normale arbejdstid gennemsnitligt 37 timer om ugen.

Stk. 2. Arbejdstiden beregnes for en periode på 1 år (normperioden). Arbejdstiden for perioden udgør 7,4 timer gange antallet af kalenderdage fratrukket fridage samt eventuelle sønehelligdage, bortset fra sønehelligdage, der falder på ugedage, hvor den ansatte i forvejen altid har fri.

...

Stk. 3. Arbejdstiden tilrettelægges normalt på hverdage, mandag til fredag, i dagtimerne.

...

§ 4. Deltid

Ved ansættelse på deltid nedsættes arbejdstiden, jf. § 3, stk. 2, og lønnen forholdsmæssigt.

§ 5. Opgaveoversigt

Forud for hver normperiode udarbejder ledelsen en opgaveoversigt til den ansatte. Opgaveoversigten skal overordnet angive de arbejdsopgaver, den ansatte påtænkes at løse i normperioden.

Bemærkning

Opgaveoversigten udarbejdes på baggrund af dialog mellem ledelse og lærer, hvor der bl.a. afstemmes forventninger til, om lærerens samlede arbejdstid er fyldt op med de tildelte opgaver. Der gives ikke med opgaveoversigten et bindende tilsagn til læreren om, hvilke opgaver den pågældende skal løse.

Stk. 2. Hvis der i løbet af normperioden opstår behov for at ændre væsentligt på indhold eller omfang af de arbejdsopgaver, der fremgår af opgaveoversigten, drøftes dette snarest muligt mellem ledelsen og den ansatte, herunder drøftes eventuelle konsekvenser af ændringer.

Bemærkning

Skoleledelsen er løbende opmærksom på lærernes præsterede arbejdstid og drøfter eventuelle justeringer af opgaver/prioriteringer med den enkelte lærer efter behov.”

I bemærkningerne til lovforslaget (lovforslag nr. L 215, folketingsåret 2012-2013, punkt 3.1.1) er der om gældende ret vedrørende arbejdstidsregler og om regeringens overvejelser anført bl.a.:

”3.1.1. Arbejdstidsregler

3.1.1.1. Gældende ret

Regler om arbejdstid på undervisningsområdet er indeholdt i en række overenskomster og aftaler, der er indgået mellem på den ene side KL, Finansministeriet eller RLTN og på den anden side LC, CO 10 eller tilsluttede organisationer, f.eks. Arbejdstidsaftale 08 indgået mellem KL og LC for lærere i folkeskolen.

Overenskomster og aftaler på undervisningsområdet indeholder typisk bestemmelser, der regulerer anvendelsen af arbejdstiden, eller bestemmelser, hvorefter anvendelsen af arbejdstiden reguleres ved lokal og/eller individuel aftale. Det kan f.eks. være bestemmelser om akkorder for forberedelsestid.

...

Arbejdstiden beregnes og opgøres for en normperiode på et år (årnorm). Baggrunden for årnormen er, at mange lærergruppers arbejdstid ikke er jævnt fordelt over året, men typisk er koncentreret på færre uger end andre ansattes. Årnormen udligner de udsving, der opstår ved, at lærerne arbejder mere end 37 timer ugentlig i gennemsnit i undervisningsmånederne og mindre end 37 timer ugentlig i gennemsnit i de perioder, hvor elever og kursister har ferie.

...

3.1.1.2. Regeringens overvejelser

3.1.1.2.1. Efter regeringens opfattelse skal den lokale ledelse have mulighed for at lede og fordele arbejdet og beslutte, hvad den enkelte lærer skal anvende sin arbejdstid til, således at ledelsen løbende kan prioritere ressourcerne på den enkelte skole eller institution. Dette forudsætter, at alle centralt og lokalt aftalte bindinger på anvendelsen af lærernes arbejdstid ophæves.”

I de almindelige bemærkninger hedder det om lovforslagets indhold bl.a. (lovforslag nr. L 215, folketingsåret 2012-2013, punkt 3):

”- Arbejdstid på undervisningsområdet

Der indføres nye arbejdstidsregler på undervisningsområdet baseret på de arbejdstidsregler, der er aftalt for tjenestemænd i staten og for den overvejende del af de overenskomstansatte i staten (tjenestemændenes arbejdstidsaftale).

Årsnormen for beregning og opgørelse af arbejdstiden fastholdes dog, idet lærernes arbejdstid ikke er jævnt fordelt over årets måneder. ...

Indførelsen af de nye arbejdstidsregler på undervisningsområdet indebærer, at centralt og lokalt aftalte bindinger på anvendelsen af arbejdstiden og bestemmelser, der har sammenhæng hermed, ophæves. Der afsættes ikke særlige puljer til forberedelsestid. Ledelsen får således ret til at lede og fordele arbejdet og dermed mulighed for løbende at prioritere ressourcerne på den enkelte skole eller institution.

...

Ledelsen skal endvidere udarbejde en opgaveoversigt, der overordnet skal angive de arbejdsopgaver, læreren påtænkes at løse i normperioden. Opgaveoversigten udarbejdes på baggrund af dialog mellem ledelse og lærer. Hvis der i løbet af normperioden opstår behov for at ændre væsentligt på indhold eller omfang af de arbejdsopgaver, der fremgår af opgaveoversigten, drøftes dette snarest muligt mellem ledelsen og læreren, herunder drøftes eventuelle konsekvenser af ændringer.”

Om den foreslåede ordning hedder det endvidere bl.a. i lovforslagets bemærkninger (lovforslag nr. L 215, folketingsåret 2012-2013, punkt 3.1.1.3):

”3.1.1.3. Den foreslåede ordning

...

Som følge af indførelsen af de nye arbejdstidsregler ophæves bestemmelser i overenskomster og aftaler, der regulerer anvendelsen af arbejdstiden. Endvidere ophæves proces- og procedureforskrifter m.v., der har sammenhæng med de nævnte bestemmelser.

Der afsættes ikke i overenskomsterne og aftalerne særlige puljer til forberedelsestid, og der fastsættes ikke et undervisningsmaksimum eller et maksimum for antallet af skoledage. Det vil således være op til ledelsen løbende at vurdere, hvordan arbejdstiden bruges bedst muligt til at løse de opgaver, der er på den enkelte skole eller institution. Med indførelsen af nye arbejdstidsregler er det ledelsens ansvar at være i løbende dialog med lærerne om tilrettelæggelse, udførelse og prioritering af arbejdet inden for deres arbejdstid. ... Det vil være den enkelte skole/kommune, som selv beslutter, hvordan dialogen mellem leder og lærer på den enkelte skole skal understøttes.”

Overenskomsten fra 2015 og forhandlingerne herom

LC fremsatte ved brev af 15. december 2014 forud for overenskomstfornyelsen pr. 1. april 2015 bl.a. følgende krav vedrørende arbejdstid:

”Der skal være aftalte rammer, der sikrer lærerne mulighed for professionelt at forberede, gennemføre og evaluere undervisningen samt at løse øvrige opgaver i tilknytning til undervisningen i overensstemmelse med lovgivningen og de politiske forventninger. Aftalen skal i øvrigt modsvare aftalerne for andre ansatte i kommunerne herunder skal særbestemmelsen om den 6. ferieuge afskaffes således, at ferieaftalen kommer til at gælde fuldt ud som på det øvrige kommunale arbejdsmarked.”

KL ønskede ikke at indgå en ny arbejdstidsaftale med retlige bindinger på anvendelsen af lærernes arbejdstid. I overensstemmelse hermed indeholder parternes overenskomst af 26. juni 2015 (for lærere m.fl. i folkeskolen og ved specialundervisning for voksne) heller ikke sådanne bindinger, idet overenskomsten viderefører de arbejdstidsregler, der fulgte af 2013-loven, jf. overenskomstens § 14, stk. 1. Her henvises til ”Arbejdstidsregler for undervisningsområdet i kommunerne (50.32)”, der svarer til arbejdstidsreglerne i underbilag 2.1 til loven fra 2013.

I forbindelse med overenskomstforhandlingerne udarbejdede KL i februar 2015 et såkaldt ”afklaringspapir” til sin bestyrelse, og afklaringspapiret blev uddelt til LC under forhandlingerne. Heraf fremgår:

”Punkterne 3 og 6 indebærer ikke, at der er afsat tid til bestemte opgaver.

Punkt 3 har sigte på planlægningsfasen og indebærer, at der i forbindelse med drøftelsen af opgaveoversigten også indgår en drøftelse af de opgaver, der skal løses uden om undervisningen. Der afstemmes i store træk forventninger til de samlede opgavers omfang, herunder også til omfanget af forberedelse.

Punkt 6 har sigte på de situationer, hvor der ikke er planlagt undervisning, og læreren derfor skal løse andre opgaver, fx samarbejde og forberedelse, og hvor lederen beder læreren løse nye opgaver, eksempelvis tage en vikartime. I de tilfælde er det naturligt, at lederen forholder sig til, hvordan lærerens opgaver herefter prioriteres, herunder om læreren skal have mulighed for at forberede sig på et andet tidspunkt.”

Punkterne 3 og 6 henviser til bilag 1.1 til forhandlingsprotokollen vedrørende et møde mellem KL og LC den 15. februar 2015. Af forhandlingsprotokollen fremgår bl.a.:

”Forhandlingsprotokol

Under forudsætning af, at der efterfølgende indgås forlig om fornyelse af aftaler og overenskomster pr. 1. april 2015 mellem Forhandlingsfællesskabet og KL om de generelle vilkår, er parterne enige om at indstille aftaler og overenskomster indgået med LC på undervisningsområdet fornyet på følgende vilkår:

1. Arbejdstid

KL og Lærernes Centralorganisation er enige om at samarbejde om at understøtte udviklingen i folkeskolen. Et godt samarbejde mellem parterne er en vigtig forudsætning for en god folkeskole.

Lærere, skoleleder og øvrige medarbejdergrupper gør i dag en stor indsats for at give eleverne den bedst mulige undervisning. Den indsats skal anerkendes.

Parterne er enige om, at det er væsentligt med en positiv og konstruktiv dialog om folkeskolen og arbejdet som lærer. Der er med denne overenskomstfornyelse ydet et væsentligt bidrag til at styrke samarbejdet og dialogen. Parterne vedkender sig i den forbindelse deres ansvar for at bidrage til at understøtte positiv og konstruktiv dialog og samarbejde og hermed bidrage til, at folkeskolen og lærerarbejdet fremstår med den respekt og anerkendelse, som de fortjener.

Parterne har udarbejdet et fælles papir om arbejdstid for undervisningsområderne med udgangspunkt i folkeskolen, jf. bilag 1.1.

Parterne drøfter i redigeringsfasen, hvordan det fælles papir som arbejdstid indarbejdes/håndteres. Der er ikke ved det fælles papir taget stilling til de økonomiske virkninger af lov nr. 409.”

Af det omtalte bilag 1.1 fremgår bl.a.:

”Arbejdstid

Parterne er enige om, at der skal fokus på skolernes – lærere og skolelederes – mulighed for at løse opgaven. Eleverne skal modtage god undervisning, og lærer- og skolelederarbejdet skal være attraktivt.

Parterne konstaterer, at det ikke er lykkedes at opnå enighed om en ny arbejdstidsaftale. Derfor reguleres arbejdstiden for lærere m.fl. ansat i kommunerne fortsat ved lov nr. 409, vedtaget af Folketinget den 26. april 2013. Uagtet dette ønsker parterne med aftalen om nedenstående initiativer at bidrage til, at lærere og ledere får en arbejdsituation, der gør, at de kan lykkes med deres vigtige opgave.

Parterne har et fælles ansvar for realiseringen og vil som en del af dette følge op på, om vi når de formulerede målsætninger.

Kvalitet i undervisningen, godt arbejdsmiljø og styrket social kapital

Med det formål at skabe størst mulig kvalitet i undervisningen, understøtte et godt arbejdsmiljø og styrke den sociale kapital, vil parterne i fællesskab tage initiativ til at fremme nedenstående forhold vedr. planlægning og afvikling af skoleåret 2015/2016 og så længe arbejdstiden reguleres af lov 409.

Tilrettelæggelse af arbejdstid bør ses i en større sammenhæng, da arbejdstid også har betydning i forhold til opgaveløsningen, organiseringen, arbejdsmiljøet og muligheden for at fastholde og rekruttere personale mv.

Det er i øvrigt forudsat, at kommunalbestyrelsens beslutninger om ressourceallokeringen til og de politiske prioriteringer for folkeskoleområdet tager højde for, at det er muligt for ledelserne at leve op til de lovgivningsmæssige krav, der stilles på området.

Det er derfor væsentligt, at der på skolerne finder en drøftelse sted omkring de overordnede principper for arbejdstidstilrettelæggelsen. Parterne er opmærksomme på adgangen til at indgå lokale arbejdstidsaftaler, der fraviger eller supplerer de centrale arbejdstidsbestemmelser.

Lokalt er der mulighed for at anvende følgende aftaler:

- Rammeaftale om decentrale arbejdstidsaftaler
- Aftale om konvertering af ulempetillæg.

Planlægning af skoleåret

1)

Ved opgavefordelingen og ved udarbejdelsen af opgaveoversigten er det ledelsens ansvar at sikre, at lærerne har reelle muligheder for at leve op til folkeskolelovens bestemmelser, herunder § 13 stk. 2 og 3 og § 18. Ved vurderingen af omfanget af opgaverne herunder forberedelsen mv. inddrages blandt andet lærerens forudsætninger, erfaring med faget, uddannelse og efteruddannelse i faget, elevsammensætningen, særlige inklusionsopgaver, klassestørrelse, stort fagligt spænd, to-lærerordninger, teamsamarbejde, samarbejde med andre fagprofessionelle, samarbejde med forældre, mv.

2)

Ved udarbejdelsen af opgaveoversigten er det ledelsens ansvar, at der tages højde for de samarbejdsopgaver, læreren løser i skoleåret udover det samarbejde, der finder sted i relation til undervisningen og den understøttende undervisning, fx samarbejdet med forældre, PPR, andre personalegrupper og det omgivende lokalsamfund. jf. folkeskolelovens §§ 3, 12, 13, 16, 16a, og 18. Der skal planlægges, så det er muligt, at dette samarbejde kan finde sted.

3)

I drøftelserne af opgaveoversigten, Underbilag 2.1 § 5 stk. 1 og stk. 2, indgår en drøftelse af det forventede tidsforbrug til forberedelsen og de øvrige opgaver. Opgaveoversigterne skal være udtryk for retfærdighed og udarbejdet ud fra forståelige, gennemskuelige og saglige kriterier.

Arbejdstidens tilrettelæggelse

4)

Planlægningen skal sikre, at der er fastlagt, sammenhængende og effektiv tid til forberedelse. Der skal være individuel og /eller fælles forberedelse til rådighed, så det er muligt at følge op på undervisningen i forhold til planlægningen af de kommende lektioner i faget.

5)

Der planlægges med større sammenhængende blokke til den langsigtede planlægning og evaluering af undervisningen.

6)

Den fastlagte forberedelsestid kan som udgangspunkt ikke anvendes til andre formål. Er dette nødvendigt, skal ledelsen forholde sig til, hvordan læreren får mulighed for at forberede undervisningen.

7)

Ved planlægningen af arbejdstiden skal det sikres, at lærerne får reelle muligheder for at mødes om planlægning, tilrettelæggelse, forberedelse og efterbehandling af undervisningen, såvel i fag som i tværfaglige sammenhænge samt om sammenhængen mellem den faglige undervisning og den understøttende undervisning.

8)

Med henblik på at skabe smidighed og fleksibilitet i det daglige arbejde er der enighed om, at det er hensigtsmæssigt, at de lokale parter vurderer muligheden for at indgå flextidsaftaler. Flextid er den del af arbejdstiden, hvor den tidsmæssige placering af arbejdet kan fastlægges af den enkelte lærer inden for de aftalte rammer.

9)

Med henblik på at skabe smidighed og fleksibilitet i det daglige arbejde er der enighed om, at det er hensigtsmæssigt, at de lokale parter vurderer muligheden for at indgå aftaler om at afsætte en pulje af tid til særlige opgaver. Læreren kan inden for den aftalte ramme beslutte hvor og hvornår opgaverne mest hensigtsmæssigt løses. Puljen er lederstyret og lærerne kan registrere tidsforbruget.

10)

For at sikre udmøntningen af Folketingets beslutning om kompetenceløft af lærere og børnehaveklasseledere er der enighed om, at det er hensigtsmæssigt, at de lokale parter vurderer muligheden for at indgå aftale om rammerne for deltagelse i kompetenceudvikling, jf. "Pejlemærkerne for kompetence-udvikling i folkeskolen".

11)

Der kan ske ændringer i arbejdsopgaverne. Ledelsen drøfter eventuelle justeringer af opgaver/prioriteringer med den enkelte lærer, samt eventuelle konsekvenser heraf, herunder i forhold til behovet for forberedelse, så lærerne har mulighed for at løse opgaverne kvalificeret i overensstemmelse med folkeskoleloven.

12)

Med henblik på at sikre et godt arbejdsmiljø skal ledelsen tilstræbe, at arbejdsopgaverne kan fordeles jævnt hen over normperioden.

Arbejdstidens opgørelse

13)

For at skabe overblik og skabe større sikkerhed for opgørelsen af arbejdstiden skal ledelsen løbende være opmærksom på lærernes præsterede tid. Det kan ske ved, at læreren/børnehaveklasselederen ved udgangen af en måned har mulighed for at få en opgørelse af den præsterede tid.

14)

På baggrund af den præsterede arbejdstid drøfter skoleledelsen eventuelle justeringer af opgaver/prioriteringer med den enkelte lærer. Udgangspunktet er, at læreren har mulighed for at løse opgaverne kvalificeret, og ledelsen skal have særligt fokus på, at læreren har mulighed for at leve op til folkeskolelovens bestemmelser, jf. pkt. 1 og 2.

15)

Ulempegodtgørelsen, weekendgodtgørelse, der udbetales, tillæg for delt tjeneste og tillæg ved deltagelse i lejrskole udbetales efter afvikling ved førstkommande lønudbetaling efter registrering.

Opfølgning og evaluering

Med udgangspunkt i målet om at skabe størst mulig kvalitet i undervisningen, understøtte et godt arbejdsmiljø og styrke den sociale kapital, gennemfører parterne en fælles opfølgning og evaluering af effekten af den centrale og lokale indsats jf. ovenstående.

...

Parterne konkretiserer i fællesskab opfølgningen og evalueringens nærmere indhold i løbet af foråret 2015.”

Dette bilag er optrykt som bilag 4 til parternes overenskomst og er benævnt ”Politisk papir om arbejdstid”.

Udmeldinger til kommunerne og korrespondance mellem parterne mv.

KL informerede landets borgmestre om forliget ved mail af 15. februar 2015. Det fremgår af denne mail bl.a.:

”Kære borgmestre

Som I ved, er vi i slutfasen af overenskomstforhandlingerne. Vi har netop her søndag aften efter intense forhandlinger landet et vigtigt forlig med lærerne (Lærernes Centralorganisation), som vi gerne vil give jer information om med det samme. Forliget betyder, at overenskomsten med landets 60.000 lærere er på plads.

...

LC's vigtigste krav til overenskomstfornyelsen har været at indgå en ny arbejdstidsaftale, som indeholder bindinger på ressourcerne i form af undervisningsmaksimum og sikret forberedelsestid. KL har afvist at indgå en aftale, der indeholder bindinger på anvendelsen af arbejdstiden, og som begrænser ledelsesretten.

Parterne har konstateret, at det ikke er lykkedes at opnå enighed om en ny arbejdstidsaftale. Derfor reguleres arbejdstiden for lærere m.fl. ansatte i kommunerne fortsat ved Lov nr. 409, vedtaget af Folketinget den 26. april 2013

...

Med overenskomstfornyelsen har parterne vedtaget en fælles forståelse om arbejdstid, der indeholder initiativer, som skal fremme en række forhold, der kan være med til at understøtte arbejdet med at skabe størst mulig kvalitet i undervisningen og understøtte et godt arbejdsmiljø.

...

Forståelsen er ikke en aftale i juridisk forstand, og kan derfor ikke bruges til at føre voldgiftssager eller arbejdsretssager.

Af forståelsen fremgår det, at ”parterne er opmærksomme på adgangen til at indgå lokale arbejdstidsaftaler, der fraviger eller supplerer de centrale arbejdstidsbestemmelser”. Denne tekst står tilsvarende i L409. Det er vigtigt at understrege, at KL fortsat mener, at det ikke er nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at de lokale parter genindfører arbejdstidsregler med bindinger på anvendelsen af arbejdstiden.”

Ved mail af 20. marts 2015 skrev KL ved Louise Koldby Dalager følgende til LC ved Mariann Skovgaard:

”Under forhandlingerne drøftede vi den juridiske status på bilag 1.1. til forhandlingsprotokollen. I den forbindelse var vi enige om følgende, som vi for en god ordens skyld vil bede dig bekræfte:

’Spørgsmål om fortolkning af eller brud på bilag 1.1. om arbejdstid til forhandlingsprotokollen af 15. februar 2015 kan ikke behandles efter de fagretlige regler om mægling, voldgift og aftalebrud. Bilaget kan heller ikke bruges som fortolkningsbidrag ved sager om andre spørgsmål.’”

LC ved Mariann Skovgaard svarede ved mail af 24. marts 2015:

”Som jeg også har bekræftet mundtligt overfor Nanna [Abildstrøm], er det vores opfattelse, at bilaget er et ’politisk’ papir, som angiver de centrale parteres anbefaling af retning for det lokale samarbejde. Derfor kan papiret ikke danne baggrund for fagretlige sager i forhold til de lokale led. Som vi drøftede under forhandlingerne, er de centrale parter (I og vi) understøttelse imidlertid vigtig, hvorfor manglende vilje (eller evne) fra jeres eller vores side til at understøtte papirets intentioner kan gøres til genstand for fagretlig behandling.

Jeg har naturligvis forståelse for, at I kan have behov for ovenstående bekræftelse; men på den anden side finder jeg det også vigtigt at understrege, at vores papir er udtryk for en enighed om, hvordan en række af de problemer, som vi påpegede under forhandlingerne, kan løses med henblik på at nå de mål, som vi i fællesskab har formuleret i papiret – og som vi er enige om at understøtte.”

I april 2015 udsendte KL en pjece, ”Velfærd i forandring”, om resultaterne fra KL’s overenskomstforhandlinger i 2015. Heraf fremgår bl.a.:

”... Parterne har udarbejdet et fælles forståelsespapir om lærerarbejdet og rammerne for dette. Formålet er at danne rammen for dialog og samarbejde både centralt, lokalt og på skolerne.

Det er den fælles hensigt, at forståelsespapiret skal sende signaler om et sporskifte, om at se fremad og tale lærergerningen op.

Papiret konkretiserer på en række punkter de muligheder, som ledelser og medarbejdere allerede har for at tilrettelægge og planlægge skoleåret og dagligdagen på skolerne.

Forståelsespapiret giver ikke yderligere individuelle eller kollektive rettigheder. Ledelsens adgang til at prioritere og omprioritere står uantastet. I papiret peges der på muligheden for at indgå lokale aftaler. Det kan fx være aftaler om flextid og håndtering af afvikling af 6. ferieuge i hele dage. KL mener fortsat, at det ikke er nødvendigt eller hensigtsmæssigt at indgå lokale aftaler, der genindfører bindinger på anvendelsen af arbejdstiden, jf. bemærkningerne til L409, hvori det understreges, at der ikke bør indgås lokale aftaler, der genindfører aftalebindinger på, hvad lærerne skal lave i deres arbejdstid.”

Herefter sendte Anders Bondo Christensen den 10. april 2015 en mail til bl.a. Michael Ziegler. I mailen står der bl.a.:

”Jeg kan forstå, at KL i den kommende tid afholder møder, hvor vores aftale præsenteres. Fra vores kredse får vi allerede nu tilbagemeldinger om, hvad kommunerne hører om indholdet i denne præsentation. Det handler blandt andet om KL’s kommentarer til punkt 3:

...

Efter sigende melder KL ud, at det ikke betyder, at læreren skal oplyses om det forventede omfang af tiden til forberedelsesopgaven.

Netop punkt 3 var genstand for grundige drøftelser, hvor I deltog i en del af dem. Punkt 3 betyder ikke, at skolelederen skal redegøre for overvejelserne for forberedelsestiden til den enkelte time eller det enkelte fag men derimod om overvejelserne om den samlede tid til forberedelsens omfang. Vi var enige om, at vi skal undgå, at tiden til forberedelse bare er den tid, der er tilbage – residualen – når alle andre opgaver er løst. Det var også derfor, at I formulerede det i det ’afklaringspapir’, vi drøftede, på følgende måde: ’Der afstemmes i store træk forventningerne til de samlede opgavers omfang, herunder også omfanget af forberedelsen.’”

Af mail af 7. maj 2015 fra LC ved Mariann Skovgaard til KL ved Nanna Abildstrøm fremgår bl.a.:

”DLF og Anders bliver i stigende grad kontaktet af kredse, TR’er og medlemmer i takt med at I informerer om resultatet på vores område – og formentlig også i takt med, at

planlægningen af det kommende skoleår er i fuld gang. Mange af henvendelserne går på, at forberedelsestiden ikke skal tidsbestemmes.

...

Vi har tidligere drøftet muligheden for at ”offentliggøre” det afklaringspapir, som I fremlagde under forhandlingerne, hvilket jeg ikke syntes var en god idé, idet det var min opfattelse, at teksten var tilstrækkelig klar. Det er derfor ret uforståeligt for os, hvis teksten i pkt. 3 kan misforstås således, at ”det forventede tidsforbrug” betyder, at der slet ikke skal angives noget forventet tidsforbrug for forberedelsesopgaven; men hvis/når det er tilfældet, er det måske alligevel en god idé at præcisere det ved hjælp af afklaringspapiret.

...

For at undgå misforståelser lokalt planlægger vi at melde nedenstående ud. Det håber vi, at I er indforstået med, og vi mener, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis I melder tilsvarende ud til kommunerne. Da planlægningen af næste skoleår er langt fremskredet, haster det med en udmelding, og det betyder, at vi ønsker at sende beskeden ud på mandag, d. 11.5.”

Den udmelding, som LC planlagde at udsende til kredse og tillidsrepræsentanter, indeholdt bl.a. følgende:

”I punkt 1 bliver det fastslået, at skolens ledelse skal vurdere omfanget af opgaverne, herunder forberedelsen. Punktet beskriver forskellige forhold, der skal iagttages i den forbindelse.

Parterne er enige om, at tiden til forberedelse ikke blot er den tid, der er tilbage, når andre opgaver er løst.

I punkt 3 fremgår det, at i drøftelserne af opgaveoversigten indgår en drøftelse af det forventede tidsforbrug til forberedelsen og de øvrige opgaver. Der er enighed om, at der ikke er tænkt på forberedelsestiden til enkelte forløb eller fag, men den samlede forberedelsestid. Det betyder, at der afstemmes i store træk forventningerne til de samlede opgavers omfang, herunder også omfanget af forberedelsen.”

Hertil svarede KL ved Nanna Abildstrøm i mail af 8. maj 2015 bl.a.:

”Jeg er helt enig i, at vi under forhandlingerne havde grundige drøftelser af punkt 3, og at vi var enige om, at forberedelsestiden ikke skulle blive den rest, der så og sige var tilbage udover de andre opgaver.

Tilsvarende var det en helt afgørende forudsætning for os og for vores politikere, at der ikke skulle sættes tid på forberedelsen. Det gjorde vi jer helt klart, og det er det, som afklaringspapiret er udtryk for. Den forståelse, som er gengivet i afklaringspapiret var således også vores forudsætninger for, at vi fra KL’s side kunne fortsætte drøftelserne

om bilag 1.1. Der er derfor heller ikke tale om en nyfortolkning af papiret, men en opfattelse vi hele tiden utvetydigt har givet til kende. Vi er derfor overraskede over, at I kan opfatte det anderledes.

Af afklaringspapiret fremgår det helt tydeligt indledningsvist, at der ikke skal sættes tid på bestemte opgaver. Der afstemmes i store træk forventninger til de samlede opgavers omfang, herunder også omfanget af forberedelsen og de øvrige opgaver rundt om undervisningen. I dialogen mellem leder og lærer skal der derfor være en forventningsafstemning i forhold til, om lærerens samlede opgaveportefølje samlet set ser fornuftig ud, herunder om der er plads nok til forberedelse og øvrige opgaver rundt om undervisningen.

Det er det, vi nu gengiver over for kommunerne.

Vi har fået flere henvendelser fra kommunerne om, at kredsene giver udtryk for, at der skal sættes tid på forberedelsen i form af konkrete timetal. Derfor tænkte vi, at det mest hensigtsmæssige var, at vi udsendte det papir om punkt 3 og 6, som der var enighed om under forhandlingerne. Som du selv skriver, mente du ikke det var en god idé på det tidspunkt. Det forstår jeg, at I ser anderledes på nu.

Jeg tænker fortsat, at det er særdeles u hensigtsmæssigt, hvis vi hver især sender forskellige meldinger ud. Min vurdering er, at det blot vil give anledning til endnu mere polemik. For at vi ikke bidrager til mere forvirring hos de lokale folk, vil jeg derfor endnu engang foreslå, at både I og vi udsender det afklaringspapir, som vi var enige om under forhandlingerne, og som ligger bag punkterne 3 og 6.”

Nanna Abildstrøm orienterede den 10. maj 2015 Michael Ziegler om denne korrespondance, og Michael Ziegler sendte senere samme dag følgende mail til bl.a. hende:

”Tak for orienteringen. Utroligt at det skal blive en diskussion nu. Pkt 3 var lige præcis også en af de punkter, som jeg hæftede mig ved – og jeg kan tydeligt huske, at jeg under forhandlingerne fredag aften (efter mødet i formandskabet) rejste det over for Anders og sagde til ham, at jeg opfattede det som en drøftelse af opgaverne under ét, hvor man kunne diskutere, om der var den fornødne tid til forberedelse med de givne opgaver – og at det fint kunne være en drøftelse, hvor man ikke kvantificerede tiden til forberedelse. Det var han enig i!

Du er velkommen til at sige til Mariann Skovgaard, at jeg har en klar erindring om dette.”

Den 11. maj 2015 rundsendte LC en skrivelse til lærernes tillidsrepræsentanter, der i det væsentlige svarede til det udkast, som LC havde fremsendt til KL den 8. maj 2015.

I en udmelding på KL's arbejdsgiverportal gav KL udtryk for, at KL ikke var enig i LC's ovennævnte skrivelse til tillidsrepræsentanterne. KL anførte, at der skal være tid til at løse op-

gaverne, men at det ikke betød, at der skulle sættes et konkret timetal på de enkelte opgaver og dermed heller ikke på forberedelsen.

Der var herefter en korrespondance mellem Anders Bondo Christensen og Michael Ziegler, og den 20. maj 2015 afholdt parterne et møde om punkt 3 i bilag 1.1.

Anders Bondo Christensen skrev endvidere et brev af samme dato til KL. Heri gentog LC, at der skulle afsættes tid til forberedelse i form af et skøn eller et budget over antallet af timer til forberedelse forud for skoleårets start. Det anføres videre i brevet, at KL på mødet fastholdt det synspunkt, at bilag 1.1 punkt 3 ikke betyder, at der i drøftelserne af opgaveoversigten skal ”snakkes tid til opgaverne herunder forberedelsesopgaven”. Dette var efter LC’s opfattelse i direkte modstrid med punkt 3 i bilag 1.1, og dette brud på aftalen ville LC om nødvendigt følge fagretsligt.

Michael Ziegler svarede ved brev af 27. maj 2015. For så vidt angår uenigheden om forståelsen af punkt 3 i bilag 1.1 anførte Michael Ziegler, at det ikke var i overensstemmelse med papirets politiske karakter dels at anlægge en traditionel juridisk overenskomstfortolkning af papirets indhold, dels at indfortolke konkrete forpligtelser for kommunerne og skolelederne. Det blev endvidere anført, at bilaget ikke etablerede nye regler og rettigheder, hverken kollektivt eller individuelt, og at det ikke var et nyt regelsæt.

Samme dag udsendte KL desuden et brev til landets kommunaldirektører og skoledirektører, hvori KL orienterede om uenigheden med LC. Det fremgår heraf bl.a.:

”Uenigheden handler om, hvorvidt kommunerne er forpligtet til at sætte timetal på lærernes opgaver, herunder forberedelsen, i opgaveoversigten.

Der skal selvfølgelig være tid til at løse opgaverne. Derfor skal leder og lærer i dialogen om opgaverne forholde sig til, at det også skal være muligt for læreren at løse de opgaver, der er rundt om undervisningen, herunder også at læreren skal have mulighed for at forberede sig. Men det er ikke det samme som, at kommunerne er forpligtet til at sætte et konkret timetal på forberedelsesopgaven, hverken dele af denne eller den samlede opgave. I dialogen mellem leder og lærer afstemmes forventninger til, om de samlede opgaver kan nås inden for arbejdstiden. Det er opgaven, der er i fokus – ikke tiden. ...

Det var KL’s udtrykkelige forudsætning både for forhandlingerne og drøftelserne af bilag 1.1, at der ikke skal sættes timer på bestemte opgaver, hvilket KL gjorde LC helt klart.

I bilag 1.1 konstateres det, at parterne ikke har kunnet opnå enighed om en ny arbejdstidsaftale. Derfor reguleres lærernes arbejdstid fortsat af lov nr. 409. Bilaget etablerer således ikke nye regler og rettigheder, hverken kollektivt eller individuelt, og er ikke et regelsæt.

Bilaget er et ”politisk” papir, som angiver de centrale parterers anbefaling af retning for det lokale arbejde.

...

En evt. fagretlig sag, der er nævnt i brevet [fra LC], vil i givet fald skulle anlægges mod KL. Der kan ikke føres sager mod kommunerne om bilag 1.1.”

Dagen efter – den 28. maj 2015 – skrev Anders Bondo Christensen til KL’s bestyrelse. Af brevet fremgår bl.a.:

”Et af initiativerne er, at der i drøftelserne af opgaveoversigten indgår en drøftelse af det forventede tidsforbrug til forberedelsen og de øvrige opgaver. Det betyder naturligvis, at skolelederen oplyser læreren om, hvor meget tid skolelederen forventer, at læreren bruger på forberedelsesopgaven, og at dette kan gøres til genstand for en drøftelse. I Danmarks Lærerforening har vi loyalt viderebragt, at der dermed ikke er afsat tid til opgaven, da der er tale om skolelederens skøn/budget, og vi har uddybende meddelt tillidsrepræsentanterne, at der afstemmes i store træk forventninger til de samlede opgavers omfang, herunder også til omfanget af forberedelsen.

Det er for os helt absurd, at KL nu skriver ud til kommunerne: ’I dialogen mellem leder og lærer afstemmes forventninger til, om de samlede opgaver kan nås inden for arbejdstiden. Det er opgaven, der er i fokus – ikke tiden’, når der i de aftalte initiativer direkte står, at i drøftelserne af opgaveoversigten ’indgår en drøftelse af det forventede tidsforbrug til forberedelsen og de øvrige opgaver’.”

Ved brev af 22. juni 2015 udsendte KL et notat om punkt 3 i bilag 1.1 til kommunerne, der uddybede KL’s synspunkter. Af notatet fremgår bl.a.:

”Dialog om opgaver i folkeskolen

Indledning

Af arbejdstidsreglerne for undervisningsområdet i kommunerne fremgår, at der forud for normperioden skal udarbejdes en opgaveoversigt på baggrund af en dialog mellem ledelse og lærer. I dialogen afstemmes der forventninger til, om lærerens samlede arbejdstid er fyldt op med de tildelte opgaver, dvs. om der er balance mellem de tildelte arbejdsopgaver og lærerens arbejdstid. Dialogen om opgaveoversigten kan ske på forskellig vis.

Med det formål at skabe størst mulig kvalitet i undervisningen, understøtte et godt arbejdsmiljø og styrke den sociale kapital blev KL og LC i forbindelse med indgåelse af

forliget på lærerområdet enige om en række initiativer, der kan fremme samarbejdet og dialogen lokalt. Som element heri indgår, at der i dialogen om opgaveoversigten er en drøftelse af det forventede tidsforbrug til forberedelsen og de øvrige opgaver.

I det følgende gives inspiration og konkrete bud på, hvordan leder og medarbejder kan have dialogen om det forventede tidsforbrug til forberedelse og de øvrige opgaver.

Inspiration og eksempler

Den del af arbejdstiden, hvor læreren underviser, vil der ofte kunne angives et timetal for, bl.a. fordi det er sådan, elevernes skoledag som oftest planlægges. Derfor er det forventede timetal til undervisningsopgaverne typisk kendt. Herudover skal læreren løse en række opgaver, der indgår som en del af det samlede læringsforløb, og som dermed ikke er isoleret fra hinanden eller fra undervisningsopgaven. Det kan være opgaver som forberedelse, opfølgning, herunder evaluering og forældredialog, teamsamarbejde, lejrskoler mv.

...

Der er ikke fastsat nogen formkrav til opgaveoversigten eller til den dialog, der skal være om den. Der er frihed til lokalt at tilrettelægge den proces og form, som man finder mest hensigtsmæssig. Derfor er der flere måder at tale om opgaver og tidsforbrug på, og det vil være forskelligt, hvordan det gribes an lokalt alt efter fokus og kontekst. Det væsentligste er, at der finder en drøftelse sted om de samlede opgaver, herunder forberedelse og øvrige opgaver, samt forventningerne til opgavernes løsning og resultater.

...

Til inspiration er nedenfor beskrevet nogle eksempler på, hvordan dialogen om tidsforbruget kan gribes an.

Eksempel 1

Dialog om opgaverne – med udgangspunkt i opgaverne

Leder og lærer afstemmer forventninger til, om den samlede arbejdstid er fyldt op med de tildelte opgaver.

Dialogen koncentrerer sig om de opgaver, der skal løses, og om de samlet set kan løses inden for arbejdstiden. Lederen sætter ikke timer på de enkelte opgaver, men foretager i dialogen med læreren en overordnet prioritering af lærerens opgaver, herunder foretager en vurdering af om der er en fornuftig balance mellem undervisning, forberedelse og øvrige opgaver.

I dialogen indgår derfor en drøftelse af, hvilke forventninger der er til indholdet, og løsningen af opgaverne og lærerens indsats i forhold til de forskellige opgaver.

Eksempel 2

Dialog om opgaverne – med skøn over tidsforbruget

Leder og lærer afstemmer forventninger til, om den samlede arbejdstid er fyldt op med de tildelte opgaver. Herudover angiver lederen i dialogen et skøn for, hvor mange timer eller hvor stor en andel af arbejdstiden, der under hensyntagen til lærerens kompetencer,

erfaring og undervisningens karakter, ligger rundt om undervisningen til forberedelse og øvrige opgaver. Lederen kan fx tage udgangspunkt i:

- a) At lederen skønner, at læreren har behov for et antal timer / en tidsandel til de samlede læringsforløb (herunder, undervisning, forberedelse, opfølgning, teamsamarbejde mv.), og et antal timer / en tidsandel samlet set til øvrige opgaver som fx tilsyn med faglokaler, opgaver med skolepatrulje og kurser for læreren mv.
- b) At lederen skønner, at læreren skal undervise et antal timer / en tidsandel, og at læreren har behov for et antal timer / en tidsandel til forberedelse, samarbejde, opfølgning mv., og et antal timer / tidsandel samlet set til øvrige opgaver.

Eksempel 3

Dialog om opgaverne – med udgangspunkt i teamets opgaver

Leder og lærer afstemmer forventninger til, om den samlede arbejdstid er fyldt op med de tildelte opgaver under hensyntagen til, at opgaverne fordeles mellem de enkelte medarbejdere i teamet.

Her kan indgå en drøftelse af det, læreren skal bruge sin tid på i forhold til de samlede opgaver i teamet set i forhold til lærerens kompetencer, erfaring mv., herunder foretages en vurdering af om der er en fornuftig balance mellem undervisning, forberedelse og øvrige opgaver. Det kan fx være i forhold til tovholderfunktion i teamet eller sparringspartner for nye medarbejdere.

Den endelige fordeling af de konkrete opgaver sker efterfølgende i dagligdagen i teamet, på grundlag af de overordnede rammer, som lederen har fastsat for teamsamarbejdet.

...

Uanset hvilken form, man lokalt vælger for dialogen om det forventede tidsforbrug, er det væsentligt at være opmærksom på, at der ikke sker binding af ressourcerne. Der er således ikke tale om fastsættelse af forberedelsestid eller tid til andre opgaver, således som det er kendt fra tidligere arbejdstidsaftaler, hvor tiden til opgaverne på forhånd er fastsat og fikseret. Uanset hvilken form man vælger, er det ligeledes væsentligt at være tydelig omkring, at der er tale om ledelsens skøn/budget. Der gives ikke med nogle af modellerne et tilsagn om et bestemt timetal til løsning af konkrete opgaver.

Det afgørende er, at leder og medarbejder sammen drøfter, hvordan medarbejderens opgaver skal prioriteres, hvad der samlet set er mulighed for at nå, og hvad opgaverne skal indeholde og hvilke resultater, der forventes. ...”

KL sendte tillige notatet til Danmarks Lærerforening ved brev af 24. juni 2015.

Parternes efterfølgende korrespondance viste, at de fortsat ikke var enige om, hvorvidt ledelsen var forpligtet til at meddele læreren et skøn over det forventede samlede tidsforbrug til forberedelse.

Forklaringer

Der er under sagen afgivet forklaring af Anders Bondo Christensen, Mariann Skovgaard, Michael Ziegler og Marianne Brinch-Fischer.

Anders Bondo Christensen har forklaret bl.a., at han er formand for Danmarks Lærerforening (DLF) og LC. Han deltog i overenskomstforhandlingerne i 2015.

KL ville ikke være med til at indgå en ny arbejdstidsaftale og ændre rammerne for lov nr. 409 fra 2013, således som LC havde ønsket. Baggrunden for LC's ønske var en større undersøgelse, som DLF forestod efter lovindgrebet i 2013, der afsluttede lockouten. Undersøgelsen viste bl.a., at rigtigt mange lærere langt ind i skoleåret endnu ikke havde modtaget den forudsatte opgaveoversigt. Andre steder blev opgaveoversigten delt ud uden den forudsatte forudgående drøftelse mellem skoleleder og den pågældende lærer.

DLF's undersøgelse var baggrunden for udarbejdelsen af det fælles forståelsespapir (bilag 1.1 til forhandlingsprotokollen). KL kendte til undersøgelsen og tog den alvorligt. Med de 15 punkter prøvede LC at samle op på de ting, som lærerne var frustrerede over. Det var afgørende for LC, at forståelsespapiret blev vedtaget, og det var KL klar over.

Processen med at udarbejde det fælles forståelsespapir begyndte først på ugen, og de brugte mange timer på at komme ned i de enkelte punkter. For KL deltog Sine Sunesen i forhandlingerne. Punkt 3 var et kernepunkt i drøftelserne, og det var ham, som til sidst skrev dette punkt, men udkast hertil var frem og tilbage flere gange. De talte meget om, at forberedelsestiden ikke bare skulle være det, der var tilbage. Punkt 3 skulle sikre, at skolelederen forud for udarbejdelsen af opgaveoversigten kom med et skøn over det forventede tidsforbrug til den samlede forberedelse og drøftede dette med læreren. Der skulle med andre ord lægges et budget for tidsforbruget til forberedelsen forud for udarbejdelsen af opgaveoversigten.

Forståelsespapiret blev færdigt torsdag morgen. KL's formandskab ved Michael Ziegler og Steen Christiansen dukkede efterfølgende op hos KL. Han fik at vide, at Michael Ziegler og Steen Christiansen kunne sige god for forståelsespapiret, men at der var behov for at inddrage KL's bestyrelse. Til brug herfor formulerede KL afklaringspapiret vedrørende punkt 3 og punkt 6 i forståelsespapiret. Han fik afklaringspapiret udleveret, inden forståelsespapiret blev vedtaget. Afklaringspapiret skulle læses i lyset af punkt 3 og punkt 6 i forståelsespapiret, og

han mente, at afklaringspapiret ikke ændrede ved ledelsens forpligtelse efter punkt 3 til at meddele læreren et skøn over omfanget af det forventede, samlede tidsforbrug til forberedelsen forud for udarbejdelsen af opgaveoversigten. Derfor gjorde han ikke indsigelse mod afklaringspapiret.

Han er ikke enig i det, som fremgår af Michael Zieglers mail af 10. maj 2015 til Nanna Abildstrøm. Han har ikke over for Michael Ziegler givet udtryk for, at punkt 3 skulle forstås således, at ledelsen ikke behøvede at give et skøn over omfanget af den forventede, samlede forberedelse.

Mariann Skovgaard har forklaret bl.a., at hun er sekretariatschef i LC. Hun deltog i overenskomstforhandlingerne i 2015.

Der var mange drøftelser om forståelsespapiret. Der blev foretaget mange ændringer undervejs. Punkt 3 var genstand for grundige drøftelser. Michael Ziegler og Steen Christiansen kom først ind i billedet, da de på sekretariatsniveau var nået langt i processen om udarbejdelse af forståelsespapiret.

LC havde ikke indflydelse på formuleringerne i afklaringspapiret. Michael Ziegler og Steen Christiansen sagde, at de havde brug for afklaringspapiret for at betrygge bestyrelsen. LC læste afklaringspapiret således, at det ikke ændrede ved den forpligtelse til at oplyse om det forventede, samlede tidsforbrug til forberedelsen, der fulgte af punkt 3 i forståelsespapiret. Derfor gjorde LC ikke indsigelse mod afklaringspapiret.

Forståelsespapiret er en del af overenskomsten. Det er optaget som bilag til overenskomsten. Men LC er enig i, at den enkelte lærer ikke kan støtte ret på forståelsespapiret.

Michael Ziegler har forklaret bl.a., at han er borgmester i Høje-Taastrup Kommune. Han har været formand for KL's løn- og personaleudvalg siden januar 2009.

Lov nr. 409 fra 2013 var udtryk for det paradigmeskift, som KL ønskede. KL havde længe lidt under de rigide arbejdstidsregler, der delte lærernes arbejdstid ind i kasser, hvor der var fokus på tid frem for opgaver. Det var ikke tidssvarende, heller ikke i forhold til det øvrige ar-

bejdsmarked, hvor der er fokus på opgaver. Med loven gik man væk fra en matematisk sammenhæng mellem undervisningstid og forberedelsestid.

KL's tilgang til overenskomstfornyelsen i 2015 var, at de på ingen måde måtte vende tilbage til det gamle regime. En juridisk bindende arbejdstidsaftale var et totalt no-go fra hans og bestyrelsens side. LC's overenskomstkraav var rundt formuleret, men under de mundtlige drøftelser stod det klart for KL, at det, LC reelt ønskede, var en binding på arbejdstiden. Det afviste KL klart.

Formålet med forståelsespapiret var at opnå en aftale og at fremme best practice. På dette tidspunkt var det kun et halvt år siden, at de nye arbejdstidsregler var trådt i kraft. Det lå klart, at nogle skoler havde gjort det smartere end andre skoler. Han havde derfor megen opmærksomhed på, at skolerne kunne lære af hinanden, og at de måtte forsøge at fremme det smarte, herunder at samle undervisningstiden i klumper. Forståelsespapiret blev benævnt et politisk papir om arbejdstid og heri lå, at punkterne i papiret skulle være anbefalinger, best practice, men ikke være bindende for skolerne og kommunerne.

Forståelsespapiret blev indledningsvist forhandlet på sekretariatsniveau. Han fik papiret tilsendt onsdag den 11. februar. Sent onsdag aften tog han og Steen Christiansen ind til KL for at få forklaret papiret. Han bed mærke i punkt 3. Han hæftede sig ved, at punkt 3 måske kunne læses sådan, at man skulle kvantificere timetallet for forberedelsen. Det var han meget opmærksom på ikke måtte ske. Han fik forklaret af KL's sekretariat, at man under drøftelserne var enige om, at der ikke skulle afsættes et specifikt timetal til forberedelsen. Efter hans forståelse lå der i punkt 3, at der skulle være en drøftelse af, om der var tid nok til de enkelte opgaver, herunder forberedelsen, men uden at kvantificere timetallet.

Han skrev mailen af 10. maj 2015 til Nanna Abildstrøm efter at være blevet orienteret om korrespondancen med LC. Han var overrasket over, at spørgsmålet om at kvantificere tidsforbruget til forberedelsen blev bragt op. Han havde talt med Anders Bondo Christensen i et mødelokale under forhandlingerne. Han sagde til Anders Bondo Christensen, at han havde brug for at høre fra ham selv, at der ikke var tale om at kvantificere tidsforbruget til forberedelsen. Anders Bondo Christensen bekræftede over for ham, at det var der ikke tale om. Som han husker det, fandt samtalen sted fredag den 13. februar.

KL havde behov for at udarbejde afklaringspapiret til bestyrelsen. Han viste papiret til Anders Bondo Christensen, som bekræftede beskrivelsen. Han gik herefter til bestyrelsen om lørdagen med afklaringspapiret, ligesom han over for bestyrelsen refererede den samtale, han havde haft med Anders Bondo Christensen.

Han ville have sagt nej til punkt 3, hvis det skulle forstås på den måde, som LC nu gør gældende. For det ville være at vende gradvis tilbage til tidligere tider. Selv hvis han havde sagt ja, ville bestyrelsen have sagt nej.

I udtrykket ”det forventede tidsforbrug” i punkt 3 ligger en overvejelse af, om der på et overordnet plan er tid nok til de samlede opgaver, som læreren skal udføre. Skolelederen skal i hans optik kigge på den konkrete lærer og den samlede mængde opgaver, som han ønsker, at den pågældende lærer skal løse, og så skal leder og lærer sammen drøfte, om det er realistisk – om der er tid nok. KL har ikke problemer med, hvis der på den enkelte skole er et ønske om at drøfte timetal til forberedelse. Det kan fint ske inden for rammerne af punkt 3. Det må bare ikke være den eneste måde at gøre det på. Skolerne skal have metodefrihed. KL lavede notatet af 22. juni 2015 med eksempler for at vise skolerne forskellige muligheder. Hvis punkt 3 skal forstås sådan, som LC ønsker, skulle der udtrykkeligt have stået timetal i bestemmelsen.

Punkt 6 vedrører den situation, hvor der – når skoleåret er gået i gang – viser sig at være behov for en ændring af de opgaver, læreren skal udføre, f.eks. fordi læreren skal være vikar for en anden lærer, der er syg. I den situation skal skolelederen aktivt forholde sig til, hvad der så skal ske med lærerens andre opgaver.

Marianne Brinch-Fischer har forklaret bl.a., at hun er forhandlingschef i KL. Hun var ikke med ved forhandlingsbordet i 2015, men var bag kulisserne hele vejen igennem.

At forståelsespapiret (bilag 1.1) var et politisk papir betød, at det var en fælles, politisk hensigtserklæring parterne imellem, og at det ikke gav individuelle rettigheder. Det er sædvanligt at lave sådanne politiske hensigtserklæringer. Det var meget velovervejet, at man kaldte det et politisk papir. Papiret blev ikke ved at blive optaget som et bilag til overenskomsten samtidig en del af overenskomstens regelgrundlag. Hun kender til mange andre eksempler, hvor man har optaget politiske papirer som bilag til overenskomster, uden at

de derved bliver en del af regelgrundlaget. KL har aldrig tidligere været i Arbejdsretten vedrørende en politisk hensigtserklæring.

Under forhandlingerne drøftede de hos KL også indholdet af punkt 3. De forstod punkt 3 således, at der skulle tages en samlet drøftelse af alle de opgaver, som læreren skulle udføre i det pågældende år. Den enkelte lærer har krav på at få en opgaveoversigt, men har ikke krav på at få oplyst et eksakt forventet timetal til forberedelsen.

Michael Ziegler fortalte hende om sin samtale med Anders Bondo Christensen. Hun og Michael Ziegler drøftede også punkt 3 forud for Michael Zieglers samtale med Anders Bondo Christensen.

Parternes argumentation

LC har anført bl.a., at KL har brudt parternes hovedaftale § 2, stk. 1, ved ikke at stå ved indholdet af den aftale, der blev indgået i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2015, og ved til landets kommuner at give en udmelding, der var illoyal over for aftalen.

Sagen skal ses på baggrund af den frustration, der opstod blandt landets lærere i forbindelse med lovindgrebet i 2013, der medførte afskaffelse af de centrale og lokale akkorder for anvendelsen af arbejdstiden. Lærerne oplevede, at der ikke blev afholdt de forventningssamtaler, der er forudsat i overenskomsten, og samtidig kunne det konstateres, at forberedelsestiden til undervisningen ikke var tilstrækkelig til, at læreren kunne leve op til folkeskolelovens regler om undervisningens indhold.

Arbejdstiden på ca. 1924 timer brutto (ca. 1680 timer efter reduktion for ferie mv.) skulle anvendes efter skoleledelsens ønsker, og arbejdsopgaverne kunne groft inddeles i 1) Undervisning, 2) Forberedelse og efterbehandling af undervisning, og 3) Øvrige opgaver, f.eks. skole-hjem-samtaler mv. Heraf lader undervisningens omfang sig afgrænse, idet undervisningstimerne er skemalagt, og omfanget kan derfor beregnes forlods. Hvis læreren derimod ikke kender omfanget af ”øvrige opgaver”, vil det være umuligt at finde ud af, hvor lang tid skolelederen har afsat til forberedelse og efterbehandling af undervisningen. Hvis det forventede tidsforbrug til forberedelse og de øvrige opgaver ikke er drøftet, er der erfaringsmæssigt stor risiko for, at forberedelsen bliver et residual, der til stadighed nedprioriteres.

Lærerne ønsker at levere undervisning af god kvalitet, og det følger af lovgivningen, at den konkrete undervisning skal tilrettelægges, så den ”svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger”. Det kræver selvsagt forberedelse og efterbehandling af undervisningen, men når læreren ikke ved, hvor meget tid skoleledelsen har afsat til ”øvrige opgaver”, er det ikke muligt for læreren at kende omfanget af forberedelsestiden.

Netop denne problemstilling gav anledning til store vanskeligheder for landets lærere, og det var derfor ét af de mest centrale spørgsmål ved overenskomstforhandlingerne. KL ønskede ikke en tilbagevenden til de tidligere og nu afskaffede bindinger af elementerne i arbejdstiden. Derfor dannede parternes forståelsespapir baggrunden for forhandlingerne, og parterne opnåede ved forhandlingsbordet enighed om en fælles forståelse, således som det kommer til udtryk i forhandlingsprotokollen. Forståelsespapiret, der er benævnt ”Politisk papir om arbejdstid”, er medtaget som bilag 1.1 til parternes forhandlingsprotokol og optrykt som bilag 4 til parternes overenskomst fra 2015. Papiret er en del af parternes overenskomstgrundlag og kan derfor påberåbes over for KL.

Punkt 3 i forståelsespapiret skal forstås således, at ledelsen – forud for skoleårets start i forbindelse med drøftelserne om den opgaveoversigt, som ledelsen skal udarbejde til den enkelte lærer – skal oplyse læreren om, hvor megen tid der efter ledelsens skøn samlet set forventes at medgå til forberedelse af undervisning i det pågældende år.

LC og Danmarks Lærerforening anbefalede på baggrund af forståelsespapiret sine medlemmer at sige ja til forhandlingsresultatet, og KL var helt indforstået hermed.

Da det således var et kardinalpunkt for LC, at der kom en afklaring på forberedelsesopgavernes samlede/anslåede omfang, påhvilede der derfor KL en udvidet loyalitetsforpligtelse med hensyn til de udmeldinger, der blev givet til landets kommuner.

KL valgte imidlertid at undsige den enighed, der var opnået, og de hensigter, som forståelsespapiret skulle fremme, idet KL til landets kommuner tilkendegav, at det ikke var nødvendigt, at skolelederen gav et overslag over det forventede tidsforbrug på forberedelsesopgaven. Denne handle måde er i strid med hovedaftalen og den loyalitetspligt, som parterne i en overenskomst har overfor hinanden.

Det er en skærpende omstændighed, at KL på trods af flere forsøg fra LC og DLF på at finde en løsning holdt fast ved en udlægning af forhandlingerne, som ikke er i overensstemmelse med forhandlingerne og det fælles forståelsespapir.

KL skal derfor betale en bod til LC for aftalebruddet.

KL har anført bl.a., at det retlige tema for sagen er, hvorvidt KL har begået brud på § 2, stk. 1, i parternes hovedaftale, ifølge hvilken hovedaftalens parter er enige om at fremme et godt samarbejde og virke for rolige og stabile arbejdsforhold på tjenestestederne. Det bestrides, at KL har gjort sig skyldig i brud på parternes hovedaftale, og KL skal følgelig frifindes.

KL har i enhver henseende været loyal over for LC i hovedaftalens forstand. Det bestrides, at KL ikke loyalt vedstår sig indholdet af det fælles papir om arbejdstid. Der er enighed om, at papiret er politisk bl.a. med den konsekvens, at papiret ikke kan skabe forpligtelser eller rettigheder for kommunerne og lærerne.

Tilbage står LC's opfattelse af, at punkt 3 i det politiske papir skulle forpligte KL til at melde ud til kommunerne, at der forud for skoleårets start skal afsættes et estimeret timetal til forberedelsesopgaven – vel at mærke for hele året – isoleret set i form af et budgettal. Det kan ikke afklares gennem faglig voldgift, om punkt 3 i det politiske papir indeholder en sådan forpligtelse. Punkt 3 kan ikke underkastes sædvanlig juridisk fortolkning, og det må have undtagelsens karakter, at en eventuel overtrædelse af punkt 3 indebærer brud hovedaftalen mellem parterne.

LC's forståelse af det politiske papir er udtryk for en begrænsning af den almindelige ledelsesret, og det gøres gældende, at en sådan forståelse allerede derfor må have formodningen imod sig.

Der gøres herudover gældende, at LC's forståelse ikke kan udledes af punkt 3 i det politiske papir, hvor forberedelsen og de øvrige opgaver tværtimod behandles samlet. LC's forståelse af papiret er tilmed i strid med det afklaringspapir, der med LC's viden blev udarbejdet til KL's bestyrelse, og hvori det udtrykkeligt fremgår, at punkt 3 ikke ville indebære, ”at der er afsat tid til bestemte opgaver”.

Med bilag 1.1 bekræftede parterne over for hinanden, at lærernes arbejdstid fortsat var reguleret ved lov nr. 409 fra 2013. Lovgiver fjernede netop med denne lov de bindinger, der tidligere var for lærernes arbejdstid. Såfremt LC måtte ønske sådanne regler genindført, kan det ikke ske ad ”bagvejen” med en fortolkning i Arbejdsretten af et ”politisk papir”, men må i stedet ske med indgåelsen af en kollektiv arbejdstidsaftale. LC søger således med denne sag at opnå et resultat, som organisationen søgte at opnå ved overenskomstfornyelsen i 2015, men som blev afvist, alt således som det også er anført indledningsvist i det politiske papir.

Selv hvis Arbejdsretten måtte finde, at det politiske papir kan læses således, som LC anfører, vil dette blot være udtryk for, at parterne har en forskellig forståelse af papiret, men uenigheden vil aldrig kunne udgøre et brud på hovedaftalens § 2, og så meget desto mindre vil uenigheden kunne være bodspådragende.

Arbejdsrettens begrundelse og resultat

1. Problemstilling

Sagen angår, om KL har brudt § 2, stk. 1, i hovedaftalen fra 2006 mellem KL og LC. Det følger af denne bestemmelse, at parterne er enige om at fremme et godt samarbejde og virke for rolige og stabile arbejdsforhold på tjenestestederne.

Det er LC’s opfattelse, at KL har brudt denne bestemmelse i hovedaftalen *dels* ved ikke at stå ved indholdet af den aftale, som parterne indgik i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2015, *dels* ved til landets kommuner at give en udmelding, der var illoyal over for aftalen. Den aftale, som LC henviser til, er punkt 3 i det papir om arbejdstid, som parterne udarbejdede i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2015. Dette papir, der er medtaget som bilag 1.1 til parternes forhandlingsprotokol, er optrykt som bilag 4 til parternes overenskomst fra 2015 og er benævnt ”Politisk papir om arbejdstid”.

Ifølge LC skal punkt 3 forstås således, at ledelsen – inden skoleåret begynder – i forbindelse med drøftelserne om den opgaveoversigt, som ledelsen skal udarbejde til den enkelte lærer, er forpligtet til at oplyse læreren om, hvor megen tid der efter ledelsens skøn samlet set forventes at medgå til forberedelse af undervisning i det pågældende år. KL har bestridt dette.

2. Sammenhængen mellem punkt 3 i det politiske papir og hovedaftalens § 2, stk. 1

Parterne er enige om, at det politiske papir ikke skaber rettigheder for den enkelte lærer over for vedkommende kommune.

Dette forhold udelukker imidlertid efter Arbejdsrettens opfattelse ikke i sig selv, at det vil kunne udgøre brud på hovedaftalens § 2, stk. 1, hvis KL ikke vil stå ved det, som følger af punkt 3 i det nævnte papir, eller hvis KL's udmeldinger til kommunerne ikke svarer til det, som følger af punkt 3.

Arbejdsretten har lagt vægt på, at det efter bevisførelsen må lægges til grund, at punkt 3 spillede en væsentlig rolle under parternes forhandlinger om en ny overenskomst om arbejdstid, at hovedaftalens § 2, stk. 1, må anses for et udslag af den loyalitetsforpligtelse, som overenskomstrelationen mellem KL og LC er baseret på, og at § 2, stk. 1, har til formål at understrege, at både KL og LC bygger deres indbyrdes relation på viljen til og ønsket om et godt samarbejde.

3. Overenskomstforholdene

Parterne kunne under overenskomstforhandlingerne i 2015 ikke blive enige om at indgå en aftale om anvendelsen af lærernes arbejdstid. Dette indebar, at de arbejdstidsregler for lærerne, der fulgte af underbilag 2.1 til lov nr. 409 af 26. april 2013 om forlængelse og fornyelse af kollektive overenskomster og aftaler, blev videreført, jf. overenskomstens § 14, stk. 1, sammenholdt med arbejdstidsregler for undervisningsområdet i kommunerne (50.32). Formålet med den nævnte lov er ifølge forarbejderne, at ledelsen skal have mulighed for at lede og fordele arbejdet og beslutte, hvad den enkelte lærer skal anvende sin arbejdstid til. Dette forudsætter ifølge forarbejderne, at alle aftalte bindinger på anvendelsen af lærernes arbejdstid ophæves.

Af § 5 i arbejdstidsreglerne fremgår, at ledelsen forud for hver normperiode (skoleåret) skal udarbejde en opgaveoversigt til læreren. Opgaveoversigten skal overordnet angive de arbejdsopgaver, læreren påtænkes at løse i normperioden. Opgaveoversigten udarbejdes på baggrund af dialog mellem ledelse og lærer, hvor der bl.a. afstemmes forventninger til, om lærernes samlede arbejdstid er fyldt op med de tildelte opgaver. Der gives ikke med opgaveoversigten et bindende tilsagn til læreren om, hvilke opgaver den pågældende skal løse. Hvis der i løbet af normperioden opstår behov for at ændre væsentligt på indholdet eller

omfanget af de arbejdsopgaver, der fremgår af opgaveoversigten, drøftes dette snarest muligt mellem ledelsen og læreren.

Det fremgår ikke af de nævnte arbejdstidsregler (underbilag 2.1 og 50.32), at ledelsen i forbindelse med drøftelserne om opgaveoversigten er forpligtet til at meddele den enkelte lærer et skøn over, hvor megen tid læreren samlet set forventes at anvende til forberedelse af undervisning i det pågældende år. En sådan forpligtelse vil da heller ikke være i god overensstemmelse med formålet med arbejdstidsreglerne i underbilag 2.1 til loven fra 2013, der som anført foran er at give ledelsen frihed til at bestemme, hvad den enkelte lærer skal anvende sin arbejdstid til.

Det følger af det anførte, at der skal være et tilstrækkeligt sikkert grundlag for at forstå punkt 3 i det politiske papir således, at ledelsen – trods parternes aftale om at videreføre arbejdstidsreglerne i loven fra 2013 – er forpligtet til at meddele den enkelte lærer et skøn over, hvor megen tid læreren samlet set forventes at anvende til forberedelse.

4. Forståelsen af punkt 3 i det politiske papir

I punkt 3 er det fastsat bl.a., at der i drøftelserne af opgaveoversigten indgår ”en drøftelse af det forventede tidsforbrug til forberedelsen og de øvrige opgaver”. Arbejdsretten finder, at den citerede ordlyd ikke tydeligt fastslår en forpligtelse for ledelsen til at meddele læreren et skøn over, hvor megen tid læreren samlet set forventes at anvende til forberedelse i det pågældende år. Ordlyden kan nemlig forstås således, at ledelsen og læreren i forbindelse med udarbejdelsen af opgaveoversigten skal drøfte, om der er en fornuftig balance mellem de opgaver, der skal udføres i løbet af året, og den arbejdstid, der er til rådighed, når undervisningstiden fratrækkes, uden at læreren skal have meddelt et skøn over forventet tidsforbrug til den samlede forberedelse. Dette har KL da også givet udtryk for i et notat af 22. juni 2015 (eksempel 1).

Det, som i øvrigt står i det politiske papir, taler heller ikke entydigt for, at punkt 3 skal forstås således, at ledelsen er forpligtet til at meddele læreren et skøn over omfanget af det samlede tidsforbrug til forberedelse. Det bemærkes herved, at papiret indleder med at konstatere, at det ikke er lykkedes for parterne at blive enige om en ny arbejdstidsaftale, og at arbejdstiden derfor fortsat reguleres af lov nr. 409 fra 2013. Særligt vedrørende punkt 6 bemærkes, at det følger af dette punkt, at ”Den fastlagte forberedelsestid” som udgangspunkt ikke kan anven-

des til andre formål, og hvis dette alligevel er nødvendigt, skal ledelsen sørge for, at læreren får mulighed for at forberede undervisningen. Det fremgår ikke, at udtrykket ”Den fastlagte forberedelsestid” henviser til, at ledelsen i forbindelse med drøftelsen af opgaveoversigten for det kommende år, jf. punkt 3, er forpligtet til at meddele læreren et skøn over det forventede, samlede tidsforbrug til forberedelse.

Efter bevisførelsen, herunder de afgivne forklaringer, kan det ikke lægges til grund, at parterne i forbindelse med overenskomstforhandlingerne havde en fælles forståelse, hvorefter punkt 3 indebærer, at ledelsen er forpligtet til at meddele læreren et skøn over, hvor megen tid læreren samlet set forventes at anvende til forberedelse af undervisning i det pågældende år. Det kan heller ikke lægges til grund, at LC på en tydelig måde havde tilkendegivet over for KL, at LC forudsatte, at punkt 3 skal forstås på den nævnte måde, og at KL undlod at gøre indsigelse mod denne forudsætning.

Det bemærkes i den forbindelse, at KL under forhandlingerne til brug for bestyrelsen i KL udarbejdede et afklaringspapir, som LC blev præsenteret for. Afklaringspapiret støtter efter Arbejdsrettens opfattelse hverken efter sin baggrund eller ordlyd LC's forståelse. Efter Michael Zieglers forklaring må det således lægges til grund, at afklaringspapiret blev udarbejdet for at præcisere, at punkt 3 hverken efter sit eget indhold eller i sammenhæng med punkt 6 skal forstås således, at ledelsen skal kvantificere det forventede, samlede tidsforbrug til forberedelse. Af afklaringspapiret fremgår i overensstemmelse hermed indledningsvis, at punkterne 3 og 6 ikke indebærer, at der er afsat tid til bestemte opgaver. Punkt 3 har ifølge afklaringspapiret sigte på planlægningsfasen og indebærer, at der i forbindelse med drøftelsen af opgaveoversigten også indgår en drøftelse af ”de opgaver, der skal løses uden om undervisningen. Der afstemmes i store træk forventninger *til de samlede opgavers omfang*, herunder også omfanget af forberedelse” (fremhævet her). Punkt 6 har sigte på de situationer, hvor lederen beder læreren løse nye opgaver, f.eks. at tage en vikartime. I disse tilfælde er det ifølge afklaringspapiret naturligt, at lederen forholder sig til, hvordan lærerens opgaver herefter prioriteres, herunder om læreren skal have mulighed for at forberede sig på et andet tidspunkt.

På den anførte baggrund finder Arbejdsretten, at der ikke er det fornødne grundlag for at forstå punkt 3 i det politiske papir om arbejdstid således, at ledelsen er forpligtet til at

meddele den enkelte lærer et skøn over, hvor megen tid læreren samlet set forventes at anvende til forberedelse.

5. Konklusion

LC har efter det, som er anført foran, ikke godtgjort, at KL har brudt § 2, stk. 1, i parternes hovedaftale.

Arbejdsretten tager derfor KL's påstand om frifindelse til følge.

T h i k e n d e s f o r r e t:

KL (Kommunernes Landsforening) frifindes.

I sagsomkostninger for Arbejdsretten skal Lærernes Centralorganisation betale 2.000 kr. til Arbejdsretten.